

Hayat

*Hayata. daima hayata.. dün-
yaya daha çok hayat katalım!...*

Nietzsche

Cilt I. 30 Eylül 1929. Sayı:140

Müşahade:

Köylü İktisadiyatı

İstatistik Umumî maddürlü-
ğünün neşrettiği külliyyatın dör-
düncüsünde nüfusumuzun dörtte
üçünden fazlasının köylü oldu-
ğunu görmekteyiz. Filhakika
Mösyö Jakar nahiye ve köyler-
deki nüfusumuzu 5,480,000 i
kadın olmak üzere 10,354,000
olarak tesbit etmektedir. Geriye
kalan 3305000 kişi de, 1595000 i
kadın olmak üzere, şehirlidir.
Bu demografi vaziyeti Türkiye
iktisadiyatı mesnedinin doğru-
dan doğruya köylü iktisadiyatı
olduğunu sarahaten göstermek-
tedir.

Diğer taraftan 14,000,000
halkımızın gene bu istatistik-
lerde 7,000,000 dan fazlasının
da kadın olduğunu görmekteyiz.

Şu halde umumî iktisat vaz-
iyetimizi tetkika başlarken vaz-
edecğimiz sualler kendiliğün-
den taayyün etmektedir: Türki-
ye de köylü ve kadın sayı ne
suretle kullanılmakta ve bur-
dan ne neticeler alınmaktadır?

Köylülerimizle temas eden-
lerin hemen ekserisi bilirler ki
köylünün çektiği sıkıntı kendisine
lâzım gelen istihsal vasıtalarını
temin etmek müşkülâtından

ileri geliyor. İstihsal vesaiti
meyanında belli başlıcası da
sermaye ve binaenaleyh kredi
meselesidir. Gene görgülerimizle,
işittiklerimizle biliriz ki köylü
kendisine lâzım gelen krediyi
çok defa %200 pahasına bile
tedarik edememektedir. Mem-
leketimizde hiç bir istihsal sa-
hası bilmiyoruz ki %20den fazla
irat getirebilsin. Vasatî olarak
bunu hatta %12 ye kadar
tenzil etmek lâzım gelir. %20
ile kredi bulan köylünün normal
kazancı o'an %12 ve azamî
%20 ile bu farkı nasıl karşı-
layabildiğini çok derin ve
esaslı surette düşünmek zaru-
retindeyiz.

Bu fark ya toprağının sa-
tılmasile, ya öküzlerini elden
çıkarmak ve ya gelecek seneler
üzerinden gene felaketli bir
tasfiyeye tabi olacak borçlarla,
yahut köylüye yalnız çok ba-
sit bir gıda temin ederek
başkaları hesabına azamî istis-
mar edilen sayı ile karşılanmak-
tadır. Köylü, toprağını veya
öküzünü satarsa bir ocak yıkı-
lacak, bir iktisadî hücre mahv-
olacak, ve binnetice iktisat sa-

hamız daha darlaşmış buluna-
caktır. Sayinden istifade ede-
miyen köylünün vaziyeti de
tamamen aynıdır.

İktisadî refahımızın belli baş-
lı mübeşşirleri, yıkık köylerin
yavaş yavaş imara doğru gitme-
leri, köylü kıyafetinin düzelme-
ğe başlaması ve nihayet bir iki
sene kuraklığa tahmmül ede-
bilecek köylü tasarrufunun
meydana gelebilmesinden iba-
rettir.

Şehirlerimizin vaziyeti doğ-
rudan doğruya köylerin ve köy-
lülerin iktisadiyatına merbut
bulunduğu için bunların irae
edecekleri vaziyet herhangi bir
şekilde makûs surette tezahür
eder, ve yahut biri sabit iken
diğeri ilerlerse Türkiye iktisadi-
yatında hakikî servet esaslı
surette çoğalmış addedilemez.
Vaziyetin izahı nihayet servetin
mahalden mahale, elden ele
tebeddül etmekte veya toplan-
makta olması ile izah edilebilir.

Umumî refahın mütenasip
tezayüdü görülüyor ki istihsal
vasıtalarının, başta kredi olmak
üzre, demokratlaşması, yani tah-
sil gibi köylünün önüne götü-
rülmesi ile kabildir.

Uzun hikâye :

ih_tiyarlar

— Bu da ne?.. Bu saatte bizim bahçede dolaşan bu serserinin kim olduğunu bir öğrenmek isterdim...

Otların arasından çıkan bu şey, bir hayvandı; çekine çekine yaklaştı, sonra durdu.

— Domuz desem değil.... Daha ziyade iri bir tavşana benziyor.... Hoşt!

Hayvan bu sesi duyunca, gene yaprakları hışırdatarak kaçtı. Thomé esnedi, başparmağı ile açık ağzının üzerine bir haç çıkardı, pencereyi kapadı; artık yatıp uyumağa karar vermişti. Odasında, yatağının başında bez gömleğini çıkarıyordu; fakat köpekler, bir şey arıyorlarmış gibi, gidip gelmeğe başladılar. Piposunu doldurup yaktı ve içerek yatağın ucuna oturdu; gözlerinin müphem bir bakışı vardı. Birdenbire aklına bir şey geldi, gidip dolabın bir çekmesini açtı ve içinden, meşin kınlı bir bıçak çıkardı. Nam-lunun iki tarafını da muayene etti, keskinliğini avucunda denedi, sonra yastığının altına koydu, soyunmadan yattı. Nihayet uyku onu mağlub etmişti.

Köpeklerinden biri, tahtada tırnaklarını biliererek onu uyandırdı. "Aman ya Rabbi! acaba saat kaç?..", Daha ortalık karanlıktı, Romana da hâlâ gözükmemişti. Thome, yalnızlığını avutmak için bir şarkı mırıldanmağa başladı. Birdenbire, sanki tereddütle öten bir horozun avazı işitildi; buna daha gür ve daha sevinçli başka bir horos sesi cevap verdi. Sahyra derin bir nefes aldı: Artık sabah oluyordu.

Kapıyı açıb köpekleri dışarı çıkardı. Pencereyi tekrar kaparken:

— Çok şükür!.. dedi.

Karnı acık ışı, bir çıra yakıp mutfığa gitti; fakat gene etrafına şüpheli şüpheli, ürkek ürkek bakın yordu. İsle simsiyah olmuş tavan kirşlerinden sarkan iplerin ucunda kuru balıklara, jambonlar asılı idi. Duvarlarda garip gölgelerin oynadığı görünüyordu. Thomé ocğun başında diz çöktü, bir kaç odun parçası alıp ateşledi ve üflemeğe başladı. Sönmüş küller etrafa dağıldı, altından bir gün evelki kor meydana çıktı, ateş çoğaldı. Thomé kahvesini alıp gene içeri odaya geldi ve dolaşarak karnını doyurdu. Şeheri haber veren horoslar tekrar ötüştüler. Kapıyı açtı ve gerinerek esnedi; yıldızların artık birer birer söndüğü göğe bakıyordu.

Sis hemen yere sürtünerek dalgalanıyor ve sabah rüzgarının altında dağılıyordu; kuşlar cıvıldıyor ve nemli yapraklardan, damla damla çiy döküliyordu. Köpekler evin önünde dolaşıyorlardı. Thomé traçaya çıktı, saf ve serin havayı ciğerlerine doldurdu; pembe gökte nihayet ziyanın belirdiğine seviniyordu. Dışarı çıkartılmalarını bekleyen öküzler, bağırarak kendilerini hatırlatıyorlardı. Thomé yavaş yavaş gitti, ahırın kapısını açtı ve hayvanları okşadı: Dört öküz, bir dana ve memeleri sütle dolu bir inek, keçilerle koyunlar sürü halinde çıktılar; otlaklarının yolunu bilirlerdi; koşarak tepeye tırmandılar, ıslak ve kokulu otun ortasında kanat gürültüsü ile uçusan kumruları kaçırdılar.

Thomé hayvanlarını bir müddet gözleri ile takip etti; onlara bakarken içinde hüzne benzer bir şey vardı; sonra gidip mısır getirdi, tavuklarını çağırdı, avuç avuç önlerine yem attı.

Semada al ve altın sarısı renkler belirliyordu. Uzak dağların tepeleri bile a tık sislerin altından çıkmağa başlamıştı. Aydınlık sür'atle kırlara dağılıyordu ve nihayet güneşin kursu, bir tepenin arkasından belirerek, üzerinde elmas gibi çiy damlaları parlayan manzarayı iyice aydınlattı. Leylakların baygın kokusuna ekşi bir ot kokusu karışıyordu.

Thomé taraçada oturacak bir yer aradı; fakat çiy, tahta kanapeyi ıslatmıştı, yapraklardan hâlâ su damlaları dökülüyordu. Oturamayıp içeri girdi, bütün pencereleri açtı, yağ biten kandili söndürdü ve yattı. Güneş yatağına kadar gelip onu ısıtıyordu. Romana geldiği zaman onun yüzünü yakan güneşin altında ağır bir uykuya dalmış olduğunu gördü.

— Hey! Thomé!

Thomé sıçırarak uyandı, oturdu, kamaşan gözlerini yumdu, sonra Romana'nın geldiğini görünce akşam hiç uyanmadığından şikâyet etti, artık tahammülü kalmadığını söyledi. Romana içini çekerek Petronilla ile çok uğraştığını, kadıncağızın sabaha yakın zorla doğurabildiğini anlattı. İşini bitirir bitirmez hemen koşup gelmişti, şimdi başını dinlendirmeye ihtiyacı vardı. Thomé gerinerek ayağa kalktı; Romana bunu görünce sordu:

— Nereye gidiyorsunuz?

— Gidip te ocağa bir şey vurayım. Mademki yorgunsunuz, uyuyun.

Romana, mantosunun düğmelerini çözerek gülmeğe başladı.

— Haydi siz yatın, ben hepsini hazırlarım... Siz benim daha yeni geldiğimi sanıyorsunuz? Justa da benimle geldi, her şeyi yapacak. Ben uyuyacağım, siz de uyuyun.

İ ençereyi kapattı; oda artık yarım ve ılık bir karanlık içinde idi. Romana soyunup arkasında sadece gömleği ile yattı. Thomé'nin vücudunda bir gevşeklik var, esnedi, yattı; bir müddet içi rahatladı, tavana baktı, fakat uyuyamayacağını anlayınca kalkıp çıktı. Romana rahat rahat uyu yordu.

S neler geçtikçe Thomé'nin korkuları artıyor, marazi bir hal alıyordu. Romana artık kızılıyordu.

— Siz aklınızı mı kaybettiniz? Be Allah'ın kulu, bn ne iş?.. ölümünden başka düşünecek bir şey yok mu?... Bir kere bana baksanız al Ben sizden yaşıyım ama çok şükür kafam sizinden sağlam!

Gök gürlese hemen Romana'yı çağırır ve boğuk bir sesle, köpekleri koğmasını rica ederdi: "Bu hayvanlar onu çekermiş!" derdi. İsmi söylenince yıldırımın ken-

di üstüne gelmesinden korkarak yıldırım kelimesini ağzına almazdı. Daha ilk hafif şimşeklerde titremeğe başlar ve ancak yağmur yağmaya başlayıp ta gök gürültüleri bir köprüden geçen yük arabaları takırsı ile uzaklaştığı zaman biraz sükûn bulurdu.

Kolu kanadı kırılır, hastalanır ve ısrarla, yalvararak bir papas çağırılmasını isterdi. Günahları çıkarılmadan

ölmekten korkardı; ta gençliğinde zenüi Silvino papa'ya vurduğu bıçak hala zihnini işgal ediyordu.

— Bir pazar günü kiliseye gidelim, Romana, o kadar güç bir şey

Bazan sofrada, yatakta hüngür hüngür ağlamağa başlar ve Romana'nın sualine cevaben, her tarafı ağrıdığı için artık yaşayamayacağını söylerdi.

— Ah! Biliyorsunuz ki ben ölümden korkmuyorum. Fakat insan diri diri gömülmesi ihtimalini hatırına getirince...! Göğsüme bir bıçak saplayıverseler daha iyi olacaktır..

Münakaşa ederler ve Romana onu biraz avutmak için, tarlada yapılması lazım gelen şeylerden bahsederdi. O zaman da Thomé içini çeker ve gene şikâyeteye başlardı.

— Ah benim artık bir kahve bahçesini bile temizliyecek halim yok, ollarım tutmuyor ki!

Filhakika artık kendi haline bırakılmış olan tarlalar, kahve bahçeleri güneşin altında kuruyordu. Romana hâlâ en yakındaki portakal ağaçlarına bakıyordu ama o da kendisinde, kurumuş bir toprağı bekleyebilmek için kuvvet bulamıyordu.

Thomé avluda oturur, etrafına bir göz gezdirir ve malının böyle harap olup gittiğini görerek yeisle başını salıardı. Yabani ot, sanki bütün bereket senelerinde toprağın altına gizlenip bu günleri beklemiş gibi her tarafı, eski malikânesini

kaplamağa başlamıştı.

Bir sabah Romana, artık hiç bir işe yaramıyan, ihtiyarlaşan, her tarafı kemiren ve ormanda kayboldukları zaman kendisini de yoran öküzlerle koyunları satmağı teklif erti. Thomé lakaydı ile omuzlarını silkti.

— Satılsın! Zaten ne olursa olsun günün birinde ya ölecekler, yahut kaçacaklar...

Gayyayı gördüm

*Dar, ince bir merdiven, bir daha ve bir daha...
İndikçe derinleşen, koyulan bir karaltı,
Girinti çıkıntılar, derinden yomurtalar:
Burası bir yeraltı, burası bir yeraltı...*

*Kızıllaştı, değişti karaltı birdenbire,
Gözümüzbe bir Gayya tutuştu gire gire.*

*Dadıdan dinleyerek, hocadan işiterek
Çocukken rüyamıza giren "Gayya kuyusu,"
Tıpkı böyle karanlık, derin bir cehennemdi,
İçinde ne hava var, ne güneş var, ne de su!..*

*İşte o cehennemi, o gayyayı gördüm ben,
Ve bilmem nasıl baktım bakışlarım sönmeden!..*

*Zındanda cayır cayır yanan bir kor yığını
Karşısında, elinde kürek, iki zebani,
Durmadan hız veriyor bu kocaman ateşe,
Lâkin bu cehennemin günahkârları hani?
Ateşe hız veren de yanan da kendisi dir,
"Zebani," dediklerin, "vapur amelesi," dir...*

*Ateşçi o Gayya da tutuşurken bütün gün,
Aldığı para ile doymuyor karnı bile...
Mezarda yeni çıkmış bir iskelet halinde
Ateşe hız veriyor terini sile sile!...*

*Temiz havalı, serin güvertelerden inin,
Gayyaların önünde bir an ürperin, sinin!..*

Şükûfe Nihal

değil! sabahleyin erkenden; buradan, çıkarsak rahat rahat yetişir, öğleye de eve dönmüş oluruz.

Karısı razı olur, fakat pazar gelince Thome ağrılarından, zafiyetinden, bacaklarında derman olmadığından bahseder inlerdi.

— Çok yoruluyorm! En iyisi gidip papastan rica etmeli de o buraya gelsin!

Bu iki ihtiyarın, hep bir arada ot-lamasını seyre alıştıkları ve biraz da kendilerine yoldaş edindikleri hayvan-lar birer ikişer pazara götürüldü. Yalnız keçileri, tavukları ve köpekleri alakoydular.

Bazan Thomè Sahyra bir nevi çalışma hasretine kapılır, kalkıp bir şapka veya bir sepet örerdi. Fakat başladığı işi nadiren bitirirdi; tam çalışırken gene uyuşukluğu tutar, gözleri dalar giderdi. Romana artık ince işlerle uğraşamıyordu; nakışı büs-bütün bırakmıştı ve şimdi sadece dağ-larda, su kenarlarında, mağaralarda otlar toplayıp bununla ilaçlar hazırlı-yordu. Boyuna inlemeleri, şikâyetleri, hallerinin fenalaştığını, sıkıntı içinde yaşatıklarını herkese anlattığından, onu evlerine çağırılar, illaçlara, okuduğu dualara mukabil para verme e baş-lamışlardı.

— Elbet e size de para lazım, senora! Hak yerini bulmalı... Böyle çalışıp vaktinizi sarfdiyorsunuz, buna mugabil bir şey kazanmalısınız.

Kendisi bir şey istemez ama veri-len parayı, hediyeleri alır; artırabildi-gini de, artık çalışamayan, güneşin altında baygın ve kederli oturan Tho-mè ile geçirece i sefalet ve hastalık günleri için, bir tarafa kordu.

Haziran, soğukları ve fırtınaları ile gelince Thome Sahyra titremeğe başlar, dişleri birbirine çarpar, ellerini ateşe uzatıp ocak başına otururdu. Romana şişen, bacağına sürükliyerek ev işlerine bakar ve günler böyle bir yeknasaklık içinde geçer giderdi.

Bir gece rüzgâr dışarıda o urken Romana sığınyarak yatağından kalktı: Sahyra'nın kilitlenmiş parmakları onun bacağına sımsıkı sıkılmıştı. Küçük lamba tütüyordu. Kadın hemen fırladı ve oturup sordu:

— Ne oluyorsun?

Fakat kocasının hiç kımıldanma-dan, gözleri büyümüş, ağzı açık, yü-zünün derissi gerilmiş bir halde yat-tığını, zorla nefes aldığını görünce bağırmağa başladı:

— Thomè!... Neniz var?

Thome Sahyra yastığın üzerinde başını kımıldattı, halecanlı bakışları Romana'yı aradı; bir takım anlaşılmaz sözler söyledi. Kolunu kaldırmağa

yeltendi ise de gene indirmeğe mec-bur oldu. Parmakları, bir tek llüsle, yorganı çekti.

Bütün vücudunu dehşet kaplıyan Romana yataktan fırladı, daha iyi görebilmek için lambayı yaktı. Odaya birdenbire fazla ziya yayılınca Tho-me Sahyra, gözlerini daha fazla açtı; korku ile çırpınmağa başladı, inliyordu. Rüzgâr kapılara hücum ediyor, dışarıda cehennemî bir sürü homurtusu ile esiyordu.

— Thome! Thome!

Thome gözlerini kırpamıyor, ağ-zını kapatamıyordu. Romana, onun söyleyemediği ıstırapı, o büyük ıstırapı anlıyarak teselli için eğilip onu öptü ve şefkatle:

— Bırak... Bırak... Ne olduğunu biliyorum!

İhtizar halinde imiş gibi çenesi atan Thome, ihtilaçlar içinde başını sallıyarak hâla inliyordu:

— Ahn! Ahn!

Fakat artık hareketleri batileşi-yordu; dişlerini sıktı; gözleri daima açıktı. kolları iki yanına uzanmıştı. Ona dikkatle bakan Romana kendi kendine:

— Aman Allahım! ne hastalık! Korktuğu kadar da varmış!

Onun artık rahatlaşmış, uyuşmuş olduğunu sanıyordu; fakat Thome Sahyra şiddetli bir ıstırapla birdenbire doğruldu, boğazından garip bir ses çıktı, sonra gene devrildi. Göz kapakları yavaşça inip kapandı. Romana ayakta ona dimdik bakıyor, hiç sesini çıkar-mıyor, göz yaşlarını zor tutuyordu. Nihayet dayanamayıp ağlamağa baş-ladı; fakat kocası bunu görmesin diye lambayı söndürdü. Yarı karanlıkta Sahyra'nın ayaklarını kaldırdı, atkısına sardı, başını doğrultup yastığa yerleş-tirdi, bir kere daha baktı. Sonra içini çekerek yavaş yavaş odadan çıktı.

Kedi miyavlıyarak dolaşıyordu; yağmur pencerelere vuruyor ve orman-da, rüzgârın altında sallanan ağaçlar, geceyi bir tarraka ile dolduruyorlardı. Romana, odadan görülmeyecek bir surette diz çöküp duaya başladı:

— Ya Meryem! pek sevdiğiniz oğlunuzun yaraları hürmetine, onu çabuk iyileştirin!

Sonra Thome yalnızlıktan korkma-

sın diye gene odaya girdi, hiçkırıklarını zaptetti ve ısıtırmek için yüksek sesle:

— Zavallı kocacığım! dedi. İnşallah yarın sabaha kadar bir şey kalmaz, hiç görmemiş gibi olursun! Gececek, sabaha kadar geçecek! Benim Meryem Anamıza imanım var.

Eğilip onun buz gibi alnını öptü. Dışarıda, o müthiş gece fırtınası için-de bir horos kanat çırpıp öttü.

O fırtına gecesi geçti. Rüzgâr kırılmıştı, kırları hafif bir yağmur ısı-latıyordu; uzaktaki dağlar, birer silik gölge hali de gözüküyordu; bütün manzarada, bir dumanlı cam arkasın-dan görülüymüş gibi bir donukluk vardı. Hava çok soğuktu. Romana, masanın beşına oturmuş, yüzünü zayıf elleri ile kapatmış Thome'yi, orada bir ölü gibi yatan Thome'yi düşünüyordu. Onun ayaklarına da, iki tarafına da sıcak su dolu şişeler koymuştu. Çarşafın, yorganların arasından yalnız başı, balmumu gibi bembeyaz ve çökük yüzü görülüyor-du. Arasına Romana, ayak ucu yürü-yerek içeri giriyor, ona bakıyor, bir lahza hiç kımıldanmadan duruyor ve sanki hasta sözlerini duyacakmış gibi:

— Zavallı Thome! diyordu. Aman Allahım, ne hastalıkmış! Hem de böyle soğuk bir günde...

Onu şefkatle öpüyor ve alnının buz gibi olduğunu görünce, vücudun hararetini anlamak için elini usul usul yatağın içine sokuyordu. Vücut da buz gibi idi. Şişelerin değdiği yerlerde biraz sıcaklık vardı ama şişkin karın, sıska bacaklar, çökük göğüs, yorganlara ragmen, taş gibi soğuktu.

— Aman ya Rab il ne kadar da donmuş! şimdi ben ne yapacağım? Hav da ne soğuk, yağmur bir dakika bile dinmedi!

Odayı ısıtmağa karar verdi; mutfak-ğa gidip mangalı doldurdu, üzerine odun parçaları koydu, içeri getirip üflemeğe başladı. Duman odayı kap-ladı; hava teneffüs edilemeyecek bir hale geliyordu. Romana öksürerek doğruldu ve pencereyi aralık etti. Odun çıtırdadı, canlı ve neş'eli bir alev yükseldi; şimdi duman bir şerit şeklin-de pencereden çıkıyor, fakat bir taraf-tan da içeri müthiş bir soğuk giriyor-du. Romana bunun olmayacağını anlayıp

mangalını dışarı çıkardı. İçini çekerek:

— Böyle bir hastalığın bir ilacı olsun yok mu? diyordu. O böyle ıstırap çekerken insan kollarını kavuşturup seyretmeğe mi mahkûm?... Bir şey yapamıyorum!...

Evi süpürdü, kapıyı açtı ve çamurlu traçanın önünde süpürge sapına dayanıp, yüzünü kamçılayan yağmura rağmen bir müddet uzaklara bakıp kaldı. Ormanın ağaçları, yağmurun altında parlıyordu. Tavuklar duvarın yanına sığınıyorlardı. Köpekler silkinip sularını etrafa sıçratıyorlardı. Havada bir tek kuş bile yoktu; sanki geceki fırtına onların hepsini öldürmüştü.

Kendilerine sığınacak bir yer arıyan tavuklarla köpekler içeri girdiler.

Romana onları mutfığa aldı; Tavukların önüne mısır, köpeklerin önüne ekmek kırıntısı döktü. Kendisine kahve pişirmek için su ısıttı.

Bir an, içeriden Thome'nin çağırıldığını zannedip durdu. Tepenin üzerinde bir keçi meliyor, köpekler ekmeklerini birbirlerine kaptırmamak için hırslıyorlardı.

— Rahat dur, Bocca negra!

Eline kahve dâğirmenini aldı, fakat gene bir ses çıkacak mı diye kulağı hep içeride idi. Birdenbire kalktı, yavaş yavaş yatağın başına gitti. Thome, üzerine yığılan yorganların altında camit yatıyordu. Romana yanına kadar gidip seslendi:

— Thome! Beni çağırdınız mı?

Nafile bekledi; erkeğinin vücudu gerilmiş, soğumuştur. Romana omuzlarını silkerek çıktı. Bu sefer buhran eskisinden daha ağıra benziyordu... Su şişelerde kaynıyor, fakat bir tesir yapmıyordu.

— Allah ne emretti ise o olur! diyordu. Ben elimden geleni yaptım!..

Gününü bu helecanlı intizarla geçirdi. En ufak bir gürültü duyunca hemen içeri koşup Thome'yi yokluyordu. Gece olunca yatağın ayak ucuna bir hasır yayıp uzandı, uyudu; fakat gene ikide bir uyanıp bakıyordu. Hatta bir keresinde sıçırarak uyandı ve: «Ne var?» diye sordu; fakat Thome gene sabahki halinde idi.

Şafak söktü. Güneşin şuleleri, göğe bir tavan çeken ağır bulutları

deldi; kuşlar meydana çıkıp ötüştüler; sanki yıkanmış mavi bir taze ot yeşilliği ile, manzaradan ayrılıyordu.

— Hâla uyanmadı!.. Bugün güneş var, belki biraz iyileşir!

O gün de öylece geçti; Romana gene su ısıtıp ayaklarına, kaburgalarının yanına koydu. Fakat artık sabırsızlanıyordu; birkaç defa söylendi:

— Ne kadar da uzadı!.. Geçen sefer yalnız bir gün sürmüştü; sonra da hemen iyileşiverdi idi! Ne işmiş!

Evin bir işi için bahçeye çıkacak olsa, Thomé uyandığı zaman hemen sesini duyabilirdi diye uzaklara gitmiyordu.

Dört gün geçti; sabahleyin Romana odaya girdiği zaman Thomé Sahyra'nın vücudunda bir ter hissetti. Hayretle onun ellerini tuttu, baktı.

— Bu da ne? terlemişe benziyor! Bu muhakkak ter! kim bilir, belki de artık uyanacaktır! İnşallah bu ter bir hayır alâmetidir!

O günlerde hava iyi gittiğinden Romana, damarlarda donmuş kanın çözülmesini ve kuvvetlerinin uyanmasını güneşin tesirinden bildi. Sevin-di ve ihtimamını bir kat daha artırdı.

Fakat Romana'nın emin olmasına rağmen Thomé Sahyra uyanmadı ve o gene hiç bir hareket yapmadan gece yıldızlandı. Romana yattı, eline tesbihini aldı ve Meryem Ana heykeline bakarak duaya başladı; fakat tam o esnada burnuna bir koku geldi:

Acip, ekşimiş bir şey kokusu.

— Burada bir çürük kokusu var. Bu da ne? Gene Bocca negra'nın işidir; muhakkak bir tarafta bir hayvan ölüsü bulup buraya kadar getirdi!

Hasırının üzerinde diz çöküp aramağa başladı; yatağın altına baktı, her tarafı yokladı, hâla köpektan biliyordu. Romana yorganı başına kadar çeti ama gene uyuyamadı.

— Ne fena koku! Bu köpeplerin edepsizliği! İnsan böyle bir koku içinde uyuya bilir mi? Hele sabah olsun da siz körürsünüz!

Kalktı, eline lambayı aldı, her yere baktı, her yeri araştırdı. Muayene etmedik bir köşe bırakmadı ama gene bir şey bulamadı. Hasırının üzerine ayakta durarak etrafı kokladı ve:

— Burada, dedi. Ah! şeytanlar!

Gene yattı ve ancak sabaha doğ-

ru uyuyabildi. Uyanır uyanmaz kalkıp pencereleri kapıları açtı; odaya sıcak ziya dalgaları girdi. Romana Thomé Sahyra'nın önünde diz çöktü; şimdi onu daha iyi görüyordu; birdenbire hayretle gözlerini açtı. Thomé'nin yüzü hemen hemen tamamen simsiyah olmuştu; burun delikleri genişlemiş ağzından da köpük akıyordu; göz kapaklarında ağır sakızı renginde bir su belirmişti; bütün çehresinden bir su sızıyordu, Romana tereddüt ediyordu; erkeğinin gömleğini çözdü, çökük göğsün, çıkık kaburga kemiklerini, şişkin karnını, üzerinde mor mor parçalar beliren vücudunu gördü. Bir alay da sinek geliyor, kaçışıyor, gene geliyorlardı; sanki Romana'nın elinden bu vücudu almağa çalışıyordu. Romana onları koğdu ve ıstırapla ellerini sıkarak dehşet içinde söylenmeğe başladı:

— Bu da nasıl oluyor? Artık ben bir şey anlamıyorum! Bu kadar fena bir koku... Bu renk, bütün vücudunu kaplıyan bu soğukluk, ağzından akan bu su... Kalbi de artık çarpıyor, her şey durmuş! Ne felaket! Artık ben bir şey anlamıyorum! Gömleğin düğmelerini tekrar ilikledi ve birdenbire boğuk bir sesle inledi:

— Ölmüş! Ölmüş!

Fakat başını salladı; bu fikri aklından defetmek istiyordu; kafasını o kadar hızla arkaya attı ki beyaz saçları çözüldü:

— Hayır! hayır! bana hep bundan bahsederdi! bana daima tenbih ederdi.. Hayır, Allahım!.. Ölmedi. Bunu anlamak için şimdi ben ne yapmalıyım? Nesi olduğunu bir türlü bilmiyorum. O halde iken ben onun yanında nasıl yaşayacağım? Birini çağırırsam o da olmaz. kimse onun hastalığını bilmez, herkes öldü diyecek! onu gömmeye kalkacaklar. Bunu da yapmam, vadettim, yemin ettim! Biliyorum ki nihayet uyanacak, Allah onu uyandıracak...

Çıldırtıyordu. Birçok kimselerin öldüğünü görmüş, hiç şikâyet etmemiş, hiç ıstırap duymamıştı. Fakat bu sefer vadini sonuna kadar tutması lâzımdı.

Kollarını yıkamak için mağaraya inmişti. Eallerini serin suya batırıyor, uğuştu-

ruyordu; sonra dirseklerini diz kapaklarına dayadı. Böyle dalgın dururken birdenbire yerde büyük bir gölge gördü. Gözlerini kaldırdı: Sarı benekli kocaman bir akbaba, hemen hemen kanatlarını yere sürterek geçiyordu; Romana'nın eyine doğru uçuyordu. Romana ürperdi. Ya akbaba Thomé Sahyra'vı bulursa? ya onu kimsenin müdafaa etmediğini görünce gagalamaya başlarsa? Ya bağırsaklarını çıkarır, gözlerini oyarsa? Islak kolları ile kalktı ve bacaklarının ağrımına rağmen hızlı hızlı evinin yolunu tuttu. Yolda köpeklerin bağrıışmalarını duydu ve se-lenerek onlara gayret vermeğe çalıştı:

— Kıs Kıs, Bocca negra! Kıs Kıs, Fléçal!

Avluya varınca kuşu gördü: siyah ve meş'um hayvan damın kenarına konmuş, duvara atılıp bağrıışan köpeklerle rağmen kımıldanmak istemiyordu. Romana da bağırmağa başladı:

— Deffol, defiol, Chooo!

Onun gene kımıldanmadığını görünce yerden bir taş alıp attı. İsabet ettiremedi. Kuş sadece yerini değiştirdi ve ağır ağır adımlarla damın üzerinde gezinmeğe başladı. Romana bir taş daha attı. Bu sefer belki değdirdi; her halde hayvan uçu ve bu sefer bir ağaca kondu. Orada bekliyordu. Köpekler hâla havlıyorlardı. Yerden bir taş daha almış olan Romana, kuşun pek yükseklerde olduğunu görünce değdiremeyeceğini anlayıp taşı bıraktı ve bir şeyler mırıldandı: Bu, şeameti uzaklaştırmak için bir dua idi.

Akşam oluyordu; her taraf pembeleşmişti; kumrular ötüşüyorlardı: mehtap vardı. Romana acıkınıştı ama ağzına bir şey koyamıyordu. Git gide çoğalan koku gönlünü Bulandırıyor. Hasırını sofaya çıkarıp uzandı. Dirseğini yere, başını da eline dayamış dalmak, her şeyi unutmak üzre idi; fakat tam o esnada pencereye vuran bir kanat darbası, arkasından tüyleri ürpertici bir ses duydu. Dua ederek istavruz çıkardı.

Hava serinlediği için dişleri birbirine vuruyordu. Etraf çok rutubetlenmişti. Böyle uyumak kabil değildi! yapılacak en iyi şey, sabaha kadar

dolaşmaktı. Yorgun argın kalkıp bahçeye çıktı. Fakat hep bir şey olmasından korktuğu için uzaklaşmıyordu. Sıranın üzerine oturdu. O fena koku rüzgâra rağmen, Romana'yı orada da taciz ediyordu.

— Ne felaket! Her şey, her taraf, ağaçlar bile kokuyor... Durulacak bir yer yok! Sabaha bir çıkabilsem... Artık dayanamıyacağım...

Köpekler sevinçle onun yanına gelip ayaklarının altına uzanmışlardı. Başını bir portakal ağacına dayayıp uyuya kaldı; sabahleyin köpeklerden birinin hırıltısı ile uyandı; bir de kanat sesi duydu. Sıçrıyarak kalktı. Bir akbaba ağaçlardan birine konmuştu. İki tanesi de damın üzerinde dolaşıyor, bir dördüncüsü kanatlarını açıp kapayarak bir dalın üstünde tutunmağa çalışıyordu. Daha yukarıda da birçok akbabaların uçtuğu görülüyordu. Nihayet dama kondular: Orada tunçtan heykel gibi hiç kımıldanmıyorlardı. Kanatlarını açmış, bir sürü akbaba daha geliyordu. O anı kadar her şeyi korkusuzca muhakeme etmiş olan Romana birde bire ürperdi.

— Daha mı? Aman Allahım! Ben şimdi burada, bu hayvanların orasında nasıl duracağım? İçeri girmeğe kalkacak olurlarsa nasıl mukavemet edeceğim?

Şimdi ken isinin diri diri parçalanmasından korkuyordu; o zaman duramadı, bir karar verip yola çıktı. Firmino'yu çağırmağa gidiyordu. O mert bir adamdı; her halde kendisine yardım ederdi. Kaç gecedir uykusuz kaldığı için çok zayıf düşmüştü; sıcak güneşin altında zorla yürüyor, kendi kendine yüksek sesle söyl niyordu.

Büyük yola çıkacağı zaman birdenbire tereddütle durdu.

— Ya Thomé? Firmino onu bu halde görürse? Bilmem ama belki daha yaşıyor dur! Bana çok yalvardı, yemin ettim! O bana mezaından lanet etmese bile ben ona bir kere yemin ettim!... Ya ruhu gelirse... Ya canlanırsa...

Bunları düşünerek geri döndü:

— Ben dönüyorum. Thomé uyanacak. Neden uyanmasın. İlk seferinde uyanmadı mıydı? İnsan böyle ölmez. Yeminimi yerine getireceğim. Daha

kızlık zamanımdanberi hiç bir özünü tutmamazlık etmedim. Ben öyle kadınlardan değilim!...

Güneş dimdik başının üstüne düşüyordu. Gözlerinde alışılmadık bir parlaklık vardı; artık akbabalar düşünmüyor, kendi kendisine söylenmekte devam ediyordu; Bazan gülümsüyor, bazan keşlerini çatıyordu. Çehresinde birbirlerine en zıt fikirlerin işmizazları beliriyordu.

Evin önünde durdu. Akbabalar artık hiç çekinmeden avluda gidip geliyorlardı. Romana onlara doğru yürüyerek ayaklarını yere vurdu ve hepsi birden ağaçlara, damın üzerine uçtular. Kadın ellerini dizlerine vurarak kahkaha ile gülmeğe başladı:

— Hay gidi karatavuk! Gel bakalım kara tavuk!

Kapıyı mü tehzi bir tavurla açtı ve:

— Buyrun bakalım, kara tavuklar! Haydi içeri:

Fakat kendisi oturdu ve başını göğsüne eğdi, akbabalardan biri gene avluya indi; Romana başını kaldırıp ona hiç kımıldanmadan baktı. Yırtıcı kuş durdu, ona itimatsızlıkla baktı, sonra yavaş yavaş yürüdü; sonra bir akbaba daha, arkasından hızlı kanat sesleri ile bütün akbabalar birer birer indiler.

Romana hiç birine aldırmadan saçlarını tarıyordu. Kuşlardan biri bir sıçrayışta onun yanına vardı. O zaman Romana yavaşça doğruldu, kolları ile kapıyı örttü ve bağırarak mukavemete hazırlandı:

— Defolun oradan! defolun oradan! Bu da ne?

Didikleniyor, tekme atıyor, arada sırada başını döndürüp içeri bakıyordu. Birdenbire bir cür'etle kuşlar irkildi, bir kaç tanesi kaçtı, kimisi çalılıkların arasına girdi, kimisi de portakal ağaçlarına konup dallarda sallanmağa başladılar. Romana taş attı, hepsisi korkuttu, sonra gene kapıya gelip önlerine dikildi. Eşiğin başında kollarını açıp kahkaha ile güldü; Şimdi bir taraftan şarkı söylüyor, bir taraftan da meydan okuyordu:

— Şimdi bakalım göreceğiz! Choo!

— Sonu var —

“Coelko Netto,, den nakleden

Nurullah Ata